

Związek Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej

Stanowisko

Zarządu Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej

w sprawie

wprowadzenia realnych mechanizmów pomocowych dla JST

„SAMORZĄDOWEJ TARCZY OCHRONNEJ”

Rolą organów władzy publicznej działających w strukturach organizacyjnych państwa i w ramach przysługujących im kompetencji jest ochrona zdrowia i życia mieszkańców zamieszkałych na ich terytoriach ale w równym stopniu dbałość o właściwy i zrównoważony poziom rozwoju jego obszarów. Zarząd Związku Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej z obawą śledzi rozwój sytuacji jaką stan epidemii wywiera na obszary gospodarcze kraju.

Zaistniała sytuacja epidemiczna wymusiła na organach rządowych wprowadzenie instrumentów prawnych, określając zadania także jednostkom samorządu terytorialnego. Jednakże dotychczasowe ustawy i procedowane projekty ustaw nie wprowadziły skutecznych instrumentów pomocowych dla samorządów. **Pragniemy z całą mocą podkreślić że bez pomocy rządu RP polegającej na uruchomieniu pomocowych programów finansowych, w sposób szczególny wspierających małe gminy wiejskie, spowoduje wydłużenie drogi wyjścia z kryzysu gospodarczego, który właśnie realnie zagraża samorządom gminnym.**

Gminy wiejskie już w tym momencie oprócz zagrożeń pandemicznych, borykają się z nie mniej groźnym dla nich wirusem głębokich deficytów budżetowych. Bez cienia wątpliwości pozostaje fakt niewystarczającego finansowania zadań zleconych realizowanych przez JST, który coraz mocniej zaczyna wpływać również na realizacją zadań własnych.

Zarząd Związku Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej zgłasza pilną potrzebę wprowadzenia prawnych instrumentów finansowych w postaci „SAMORZĄDOWEJ TARCZY OCHRONNEJ” pozwalającej na realizowanie zadań przypisanych samorządom w czasie pandemii oraz w czasie kryzysu będącego jej pokłosiem, który właśnie zaczyna obejmować swoimi skutkami obszary wiejskie. Dlatego wskazujemy na pilną potrzebę podjęcia prac legislacyjnych polegających na uruchomieniu programów pomocowych oraz ochronnych dla samorządów obejmujących swoim zasięgiem także funkcjonalne obszary wiejskie i miejsko-wiejskie.

- Każdy kryzys gospodarczy można przezwyciężyć tylko drogą inwestycji. Dlatego też konieczne jest wprowadzenie nowych finansowych narzędzi pobudzających inwestycje. Wpłyne to nie tylko na uruchomienie powiązanych gałęzi gospodarki, ale będzie również przyczółkiem rozwoju i planowania inwestycji w kolejnych latach, szczególnie w małych gminach wiejskich.
- Utworzenie mechanizmów wsparcia w ramach samorządowego funduszu drogowego polegających na zwiększeniu dofinansowanie nawet do 90 % inwestycji drogowych. Podstawowym kryterium przy ocenie wniosków o dofinansowanie powinien być wskaźnik dochodów stanowiący sumę wskaźnika "G" i kwoty podstawowej subwencji wyrównawczej. Taka korelacja pozwala na realne zobrazowanie kondycji finansowej gminnych budżetów. Da to także podstawę do opracowania procentowego algorytmu wsparcia dla najbiedniejszych gmin.

- Niedofinansowanie zadań oświatowych, w obliczu przyjętych do realizacji w trzecim kwartale br. podwyżek pracowników oświaty nie tylko pogłębi, ale wręcz może doprowadzić do zablokowania możliwości uchwalenia budżetów na kolejne lata. Dlatego też konieczne jest zwiększenie przez rząd subwencji oświatowej tak, aby w całości można było z niej pokryć wzrost wynagrodzeń dla nauczycieli.
- Nieodzowną jest potrzeba regulacji systemowych w zakresie finansowania i organizacji edukacji w gminach. Potrzeba realnych zasad naliczania łącznej kwoty subwencji oświatowej. Tworząc nowy algorytm, należy uwzględnić nie tylko liczbę etatów nauczycieli zatrudnionych na podstawie Karty Nauczyciela, ale całego panelu obsługi oraz kosztów stałych. Zmiany systemowe muszą objąć swoim zasięgiem także możliwość swobodnego kształtowania sieci szkół, szczególnie małych oraz ich przekształcanie w szkoły prowadzone przez stowarzyszenia. Wadą obecnego systemu jest uwzględnianie w wysokości średnich wynagrodzeń godzin ponadwymiarowych. Wobec tego, konieczne jest zniesienie obowiązku uzyskiwania średnich wynagrodzeń nauczycieli w sposób określony w art. 30 KN. Należy także pozwolić samorządom gminnym na zmianę minimalnych i maksymalnych limitów liczby uczniów w oddziale. Zmiana ta pozwoli zracjonalizować zasad tworzenia oddziałów.
- Konieczne są zmiany w przepisach ustawy o finansach publicznych, poprzez wyeliminowanie z art. 48 ww. ustawy szkodliwego dla systemu finansów publicznych (z punktu widzenia jednostek samorządu terytorialnego) zapisu: "z wyjątkiem środków pochodzących z dotacji z budżetu". Doprowadzi to również do zgodności z art. 167 ust. 2 Konstytucji, który określa, że: dochodami jednostek samorządu terytorialnego są ich dochody własne oraz subwencje ogólne i dotacje celowe z budżetu państwa.
- Postulujemy o pełną refundację skutków wielu zwolnień oraz ulg w podatku rolnym, określonych przepisami ustawy o podatku rolnym. Podatnikom podatku rolnego przysługuje m.in. ulga inwestycyjna z tytułu wydatków związanych z budową lub modernizacją gospodarstwa. Z preferencji podatkowych w podatku rolnym korzystają również gospodarstwa, które ucierpiały w wyniku klęsk żywiołowych, czy też położone na terenach podgórskich i górskich, spółdzielnie rolników, czy też różnego rodzaju obszary chronione.
- Na skutek pandemii budżety gminne zaczynają odnotowywać zmniejszone nawet o 40% wpływ dochodów z podatków od działalności gospodarczej oraz indywidualnych podatków dochodowych (CIT i PIT). Należy doliczyć do tego także wszelkie umorzenia zobowiązań, które skutkują zmniejszeniem tzw. nadwyżki operacyjnej. Wymusza to konieczność zmniejszenia wydatków bieżących oraz znaczące ograniczenie programu inwestycyjnego. Brak realizacji zaplanowanych przychodów i pozostawienie budżetów JST bez wsparcia, może spowodować utratę środków na realizację bieżących zadań, takich jak wypłata wynagrodzeń, czy też utrzymanie czystości w gminach. W zaistniałej sytuacji, bez programów rekompensujących spadek dochodów (w stosunku do planów) wywołany pandemią, samorzady czeka stagnacja inwestycyjna oraz pogłębiający się stan recesji.
- Wobec braku możliwości efektywnego pokrycia kosztów realizacji zadań zleconych z przyznanych dotacji celowych, wiele samorządów zdecydowało się na dofinansowanie realizacji tych zadań ze środków własnych (np. USC, ewidencja ludności, opieka społeczna). Tymczasem obowiązujące przepisy wskazują, że jedynym i wystarczającym źródłem finansowania tych zadań powinny być dotacje. Dodatkowo potwierdza to art. 249 ust. 1 pkt 2 ustawy z 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych przewidujący „obowiązek przyjęcia za podstawę opracowywanego przez zarząd JST planów finansowych zadań z zakresu administracji rządowej oraz innych zadań zleconych, - właśnie kwot dotacji przyznanych na ich realizację w roku budżetowym”. Wnosimy zatem, aby kwoty ujęte w planie finansowym na realizację poszczególnych zadań były zgodne z wielkością przyznanych dotacji.

- JST na skutek stanu epidemii, ale także innych sytuacji kryzysowych wnoszą o zmianę regulacji w ustawie o finansach publicznych, tak aby wykonane wydatki bieżące mogły być wyższe niż dochody bieżące o kwotę, o jaką dochody okazały się niższe od planowanych. Z pewnością pozwoli to samorządom na bardziej elastyczne zarządzanie swoim budżetem i zaciągnięcie długu, by sfinansować bieżące funkcjonowanie (obecnie można to robić tylko w przypadku inwestycji). Tym samym samorzady lokalne stosując to narzędzie uzyskałyby takie możliwości reagowania na kryzys, jakie ma budżet centralny.
- Utworzenie „Subwencji rozwojowej” finansowanej z podatku VAT od prowadzonych przez samorzady inwestycji i zakupów inwestycyjnych w oparciu o senacki projekt ustawy w tym zakresie. W ramach subwencji rozwojowej dokonywany byłby transfer środków do budżetów JST (w ramach dochodów własnych) z przeznaczeniem na realizację wydatków majątkowych dotyczących inwestycji w zakresie wytworzenia infrastruktury lokalnej.

Zarząd Związku Gmin Wiejskich Rzeczypospolitej Polskiej doskonale rozumie złożoność przedstawionej problematyki. Jednakże biorąc pod uwagę sytuację samorządów gminnych, dotyczącą zagrożeń oraz utraty perspektyw zrównoważonego rozwoju, - nie sposób nie zauważyć coraz większej liczby zadań wykonywanych przez samorzady gminne oraz braku adekwatności finansowania tych zadań, przy ich rozciągłości. Dlatego tak ważne jest wsparcie płynące ze strony rządowej. Istotą działania organów rządowych oraz samorządowych jest wspólne stworzenie takich instrumentów finansowych, które zapewnią możliwości finansowania powierzonych zadań. Wypracowanie takich rozwiązań finalnie pozwoli nie tylko ochronić finanse JST, ale w maksymalnym stopniu rozwinię możliwości inwestycyjne samorządów gminnych.

Poznań, dnia 20 maja 2020 r.

Przewodniczący
Związku Gmin Wiejskich
Rzeczypospolitej Polskiej

Krzysztof Iwaniuk

Powyższe stanowisko ZGWRP otrzymują:

Pan Mateusz Morawiecki - Prezes Rady Ministrów
Pan Tomasz Ławniczak - Przewodniczący Sejmowej Komisji Samorządu Terytorialnego i Polityki Regionalnej
Pan Zygmunt Frankiewicz – Przewodniczący Senackiej Komisji Samorządu Terytorialnego i Administracji Państwowej
Pan Paweł Szefernaker - Sekretarz Stanu w Ministerstwie Administracji i Spraw Wewnętrznych
Pełnomocnik Rządu ds. Współpracy z Samorządem Terytorialnym
Pan Jan Krzysztof Ardanowski - Minister Rolnictwa
Pan Tadeusz Kościński - Minister Finansów
Pani Jadwiga Emilewicz - Minister Rozwoju